

SIVILOMBUDET

[MottakerNavn]
[Adresse]
[Postnr] [Poststed]
[Kontakt]

Vår referanse
2025/3043

Deres referanse
[Ref]

Vår saksbehandler
Audun Solli

Dato
19.09.2025

Sivilombudets høringsvar til rapport fra ekspertgruppen om tiltak for barn som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet

Vi viser til høringsbrev 14. mai 2025 fra Justis- og beredskapsdepartementet og Barne- og familiedepartementet om ekspertgruppens rapport *De er våre barn - Om å holde hodet kaldt og hjertet varmt*. Vi viser også til utsatt høringsfrist til 22. september 2025.

Sivilombudets høringsvar bygger på funn fra besøk til fengsler med høyt sikkerhetsnivå i kriminalomsorgen (inkludert Ungdomsenhet Vest og Øst) og barnevernsinstitusjoner under forebyggingsmandatet.¹ Vi viser også til Sivilombudets høringsuttalelse fra 2019 om forslag til ny barnevernlov (forkortet bvl.).²

Formålet med Sivilombudets besøk er å forebygge tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff på steder der mennesker er fratatt sin frihet. Barn og unge som plasseres i institusjon mot sin vilje, er fratatt friheten.³

Nedenfor følger Sivilombudets merknader til ekspertgruppens rapport. Merknadene gjelder kun forslagene til lovendringer og tiltak i barnevernsinstitusjon og fengsel.

1. Lovforslag og tiltak om bruk av barnevernsinstitusjon

1.1. Utvidelse av målgruppen for bruk av inngripende tvang i barnevernsinstitusjon

Bvl. § 10-9 gir utvidet adgang til å vedta inngrep i bevegelsesfrihet mv. for barn som er plassert i barnevernsinstitusjon på grunn av egne atferdsvansker (bvl. §§ 4-4, 6-1 og 6-2), når det er nødvendig ut fra formålet med oppholdet.⁴ Bestemmelsen gir adgang til vidtgående inngrep som begrensninger i bevegelsesfriheten, inkludert låsing av ytterdører og fotfølging,

¹ Jf. Sivilombudsloven § 3 c) jf. §§ 17-19 og tilleggsprotokollen til FNs torturkonvensjon (OPCAT).

² Høringsuttalelsen er tilgjengelig her <https://www.sivilombudet.no/wp-content/uploads/2019/07/Sivilombudsmannens-høringsuttalelse-om-forslag-til-ny-barnevernlov.pdf>

³ Jf. OPCAT artikkel 4 nr. 2.

⁴ Bestemmelsen ble endret ved lov 20. juni 2025 nr. 39, se ny § 10-11, men endringene har per 19. september 2025 ikke trådt i kraft. Bestemmelsen er en videreføring av gjeldende rett med enkelte språklige endringer og presiseringer.

nektelse eller begrensning i retten til besøk og i retten til å bruke elektroniske kommunikasjonsmidler.

Ekspertgruppen foreslår i kapittel 11.4 at adgangen til bruk av slike innskrenkninger etter bvl. § 10-9 skal bestemmes basert på en vurdering av barnets individuelle behov, uavhengig av hva som er grunnlaget for plasseringen i barnevernsinstitusjon. Det innebærer at også barn som bor på institusjon på grunnlag av omsorgsovertakelse (bvl. §§ 4-2 og 5-1) og barn som er der som et frivillig hjelpetiltak (bvl. § 3-2) kan bli utsatt for inngripende tvangstiltak. Ekspertgruppen viser til innspill om at også barn som er plassert i institusjon på grunn av omsorgssituasjonen eller på frivillig grunnlag kan utsette sin egen utvikling for alvorlig fare gjennom skadelige handlinger. Formålet med forslaget til utvidelsen av målgruppen er ifølge ekspertgruppen riktigere bruk av tiltak etter § 10-9.

Vi har merket oss ekspertgruppens redegjørelse om behovet for å utvide adgangen til inngripende tvang til flere barn i institusjon. Gjennom våre besøk under forebyggingsmandatet er vi kjent med at utfordringene barn i institusjon har, ikke nødvendigvis følger grunnlaget for plasseringen. Det skyldes blant annet at barnets situasjon kan endre seg mye over tid, og fordi barnets handlemåte også påvirkes av institusjonens tilbud og oppfølging.

Forslaget innebærer en omfattende utvidelse av målgruppen barn der institusjonen har adgang til å benytte inngripende tiltak. Den foreslåtte endringen vil omfatte langt flere barn enn den begrensede gruppen barn som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet.

Funn fra våre institusjonsbesøk har dokumentert utfordringer med manglende etterlevelse av reglene om tvang og makt i flere barnevernsinstitusjoner, for eksempel på grunn av unødvendig eller uforholdsmessig tvangsbruk. Mange ansatte i institusjoner vi besøkte var også usikre på tolkningen av regelverket om tvang og makt. Det er derfor grunn til uro for den økte risikoen for mer bruk av inngripende tvang som dette forslaget legger opp til.

Barns særlige sårbarhet øker risikoen for negative effekter av tvang. Det øker også risikoen for at det vil utgjøre umenneskelig eller nedverdiggende behandling. Det er derfor viktig at myndighetene foretar svært grundige vurderinger ved utformingen av lovverk som gir adgang til bruk av tvang.⁵

Sivilombudet har lenge etterlyst en nærmere vurdering av regelverket for bruk av tvang og makt mot barn i barnevernsinstitusjon opp mot våre menneskerettslige forpliktelser, og en evaluering av praksis og etterlevelsen av gjeldende regelverk.⁶ Flere andre organisasjoner har uttrykt liknende synspunkter.

⁵ Se f.eks. FNs spesialrapportør mot tortur (2015), A/HRC/28/68, avsnitt 16–17.

⁶ Sivilombudets høringsuttalelse om ny barnevernlov, 22. juli 2019. Se også Sivilombudets brev til Stortingets familie- og kulturkomité, Forespørsel om uttalelse vedrørende Prop. 133 L (2020-2021) Lov om barnevern og lov om endringer i barnevernloven, 18. mai 2021.

Ekspertgruppens overordnede beskrivelse i rapportens kapittel 7 av de menneskerettslige rammene som vurderes relevant for mandatet, inneholder ikke slike vurderinger.⁷ Vi kan ikke se at ekspertgruppen har gjort nødvendige vurderinger av de menneskerettslige konsekvensene av forslaget om utvidet målgruppe. Ombudet understreker at forslaget åpner for vidtgående bruk av tvang mot alle barn og unge som plasseres i barnevernsinstitusjon, uavhengig av hva som er grunnlaget for plasseringen. Noen av tvangstiltakene kan være så inngripende at de utgjør en frihetsberøvelse.

Ombudet har merket seg at departementene tar forbehold om behov for videre utredning av forslagene i ekspertgruppens rapport, og at forslagene må ses i sammenheng med andre pågående og planlagte prosesser. Vi merker oss særlig opplysningene om at Barne- og familiedepartementet vil utrede et helhetlig lovforslag om adgangen til inngrep i barnevernsinstitusjon.

Vi vil fraråde en utvidelse av målgruppen for bruk av tvang etter bvl. § 10-9, uten at det gjøres en bredere utredning som omfatter forslagets menneskerettslige sider og en evaluering av praksis og etterlevelsen av gjeldende regelverk.

1.2. Beslutning og periodisk kontroll fra barneverns- og helsenemnda

Ekspertgruppen foreslår at utvidelsen av målgruppen for inngripende tvang skal kombineres med styrket rettslig kontroll fra barneverns- og helsenemnda.

I rapporten (kapittel 11.4.3.2) foreslås blant annet at institusjonens adgang til å vedta inngrep etter bvl. § 10-9 skal avgjøres av nemnda i forbindelse med alle vedtak om institusjonsopphold i barnevernet.

Forslaget skal ikke innebære at nemnda skal ta stilling til hvilke konkrete inngrep etter bvl. § 10-9 som kan eller skal benyttes. Det skal fortsatt være institusjonens ansvar å løpende vurdere behov for å vedta inngrep overfor barnet. Etter vårt syn er det uklart hvilke konsekvenser en slik forhåndsavgjørelse fra nemnda vil få i praksis. Et vedtak der nemnda gir institusjonen adgang til å vedta slike inngrep overfor et barn, vil etter vårt syn kunne skape risiko for ulovlig tvang ved at institusjonen i mindre grad opplever å ha ansvaret for at det foretas konkrete og individuelle vurderinger av hvert enkelt inngrep.

Ellers framstår det som uklart hvilke forutsetninger nemnda har til å kunne foreta en konkret vurdering av hvilke barn institusjonen skal ha utvidet adgang til å gripe inn med tvang mot, i forkant av en plassering i institusjon. Ombudet registrerer at Barneverns- og helsenemnda gir uttrykk for liknende betenkeligheter i sitt høringssvar.⁸

⁷ De menneskerettslige vurderingene i rapportens kapittel 11.3.5 gjelder kun forslagene til endringer i bvl. § 6-2, og behandler ikke reglene i bvl. kapittel 10.

⁸ Barneverns- og helsenemndas høringssvar til ekspertgruppens rapport, 15. september 2025.

Ekspertgruppen foreslår også adgang for barnevernstjenesten til å begjære sak om adgang til bruk av bvl. § 10-9 underveis i et institusjonsopphold og at det skal føres periodisk kontroll i nemnda hver fjerde måned med alle vedtak om adgang til å benytte § 10-9.

Ombudet slutter seg til at det er behov for styrket uavhengig rettslig kontroll av bruk av tvang i barnevernsinstitusjoner, men mener departementet bør ta stilling til dette som ledd i sin varslede utredning av et helhetlig lovforslag om adgangen til inngrep i barnevernsinstitusjon.

Etter ombudets syn er ekspertgruppens forslag til periodisk kontroll fra nemnda uansett ikke tilstrekkelig til å bøte på risikoen ved den omfattende utvidelsen av gruppen barn som kan bli utsatt for mer vidtgående tvangstiltak.

1.3. Senket terskel for hvor lenge plasseringer i institusjon uten samtykke kan vare

Etter bvl. § 6-2 tredje ledd kan barn som har vist alvorlige atferdsvansker plasseres på institusjon uten samtykke i inntil tolv måneder, og «i særlige tilfeller» forlenges med ytterligere tolv måneder.⁹ Ifølge forarbeidene skal forlengelse utover tolv måneder kun skje «rent unntaksvis» og når barnet dokumentert nyttiggjør seg et etablert behandlingsopplegg.¹⁰ Oppholdstiden etter akuttvedtak etter bvl. § 4-4 skal inngå i den totale oppholdstiden som gjelder for vedtak etter bvl. § 6-2.

Ekspertgruppen foreslår i rapporten kapittel 11.6 å oppheve det skjerpede vilkåret for å forlenge et opphold i institusjon uten samtykke utover tolv måneder, jf. gjeldende § 6-2 tredje ledd. Ekspertgruppen foreslår i tillegg at oppholdstiden etter akuttplasseringer jf. § 4-4, ikke skal inngå i den totale oppholdstiden som gjelder for vedtak etter § 6-2. I rapporten foreslås det også at barneverns- og helsenemnda skal foreta en periodisk kontroll av plasseringsvedtaket hver fjerde måned.

Bakgrunnen for forslagene er innspill fra flere institusjoner om at det ikke alltid er realistisk å komme i posisjon til å gi barnet nødvendig hjelp og oppnå endring innen tolv måneder. Ekspertgruppen viser også til at forutgående akutttopphold kan ha brukt opp flere måneder av denne totale tiden som er til rådighet.

Ombudet har forståelse for at miljøterapeutisk oppfølging av sårbare barn og unge som begår gjentatte eller alvorlige lovbrudd er krevende og kan ta tid. Samtidig er to år en lang periode å være fratatt friheten, ikke minst for barn som er i en utviklingsfase. En 16-åring som må bo i institusjon fram til myndighetsalder går glipp av en viktig del av ungdomstiden. En senket terskel for hvor lenge en plassering uten samtykke kan vare, må etter ombudets syn vurderes grundig i lys av EMK artikkel 5 og FNs barnekonvensjon, som i artikkel 37 b slår fast at frihetsberøvelse mot barn bare skal brukes som en siste utvei og for kortest mulig tid.

⁹ Bestemmelsen ble endret ved lov 20. juni 2025 nr. 39, men endringene har per 19. september 2025 ikke trådt i kraft. Det ble ikke vedtatt endringer i reglene om varigheten av opphold i institusjon uten samtykke.

¹⁰ Jf. Prop. 133 L (2020–2021), s. 236.

Å fjerne lovens regel om at tvangsplasseringer i barnevernsinstitusjon kun «i særlige tilfeller» kan overstige tolv måneder, vil innebære en senket terskel for langvarige tvangsplasseringer. Forslaget om at oppholdstiden etter akutt-plasseringer ikke skal regnes med i den totale oppholdstiden, kan medføre en ytterligere økt total oppholdstid i institusjon. Vår bekymring er at disse grepene over tid medfører en lavere bevissthet om kravet til at frihetsberøvelse av barn skal skje i kortest mulig tid og en normalisering av langvarige institusjonsopphold uten barnets samtykke.

Ekspertgruppen fremholder at bvl. § 6-2 tredje ledd stiller for strenge krav til at det kan skje en forlengelse av oppholdet utover 12 måneder. I utgangspunktet mener ombudet at et krav om at behandlingsopplegget har kommet i gang, og at barnet nyttiggjør seg tilbudet, er et rimelig krav der barnet skal oppholde seg i institusjon mot sin vilje i mer enn ett år. Dette har også vært lovgivers standpunkt, som i forarbeidene til ny barnevernslov uttaler:

«En tvangsplassering i opptil to år er et svært inngripende tiltak, og det må foretas en konkret vurdering av om dette vil være et forholdsmessig tiltak overfor det enkelte barn, jf. blant annet EMK artikkel 5. Det er lagt til grunn at vedtak om forlengelse er begrenset til tilfeller der behandlingsopplegget har kommet i gang, og barnet ser ut til å nyttiggjøre seg tilbudet. Det er dermed en forutsetning for vedtak om forlengelse at planen er å videreføre en etablert behandlingsprosess.»¹¹

Ombudet savner en bredere vurdering av alternative tiltak som kan løse utfordringene ekspertgruppen viser til, uten å fjerne lovens hovedregel om oppholdets varighet.

Forslagene over må ses i sammenheng med ekspertgruppens forslag om periodisk kontroll hver fjerde måned fra barneverns- og helsenemnda av vedtak om opphold uten eget samtykke. Med ekspertgruppens forslag om senket terskel for opphold i institusjon i inntil to år, er periodisk kontroll en forutsetning for å ivareta hensynet til barnets rettssikkerhet og forholdsmessigheten ved lengden på institusjonsopphold. Ombudet er likevel ikke overbevist om at en slik periodisk kontroll er tilstrekkelig for å bøte på risikoen for økt varighet som ligger i de øvrige forslagene.

Som nevnt (punkt 1.2) slutter ombudet seg til at det er behov for styrket uavhengig rettslig kontroll av bruk av tvang i barnevernsinstitusjoner, men mener departementet bør ta stilling til dette som ledd i sin varslede utredning av et helhetlig lovforslag om adgangen til inngrep i barnevernsinstitusjon.

1.4. Pilotere nye barnevernsinstitusjoner for barn i høy risiko

Ekspertgruppens forslag

Ekspertgruppen foreslår at det piloteres tre institusjoner med plass til inntil fire barn i målgruppen «høy risiko», totalt 12 plasser, lokalisert i nærheten av Oslo, Bergen og Trondheim (se rapporten kapittel 10.2). Målgruppen er barn som setter eget eller andres liv

¹¹ Prop. 133 L (2020–2023), kapittel 12.1.4.3.

eller helse i fare, eller utsetter egen utvikling for alvorlig fare, uten at institusjonene i dag klarer å forhindre det.

Ekspertgruppen argumenterer for at det er behov for at institusjoner for barn i høy risiko har en institusjonsstruktur med flere sikkerhetsnivå. Hoveddelen av institusjonen beskrives som åpen og hjemlig, og målet er at barna skal bo i denne delen under institusjonsoppholdet. I tillegg foreslås at institusjonen skal ha en del med ulike sikkerhetsnivå.

Ekspertgruppen anbefaler inntil fire barn i samme institusjon. Bygningsmassen foreslås utformet slik at separate rom og boenheter med ulike sikkerhetsnivåer kan plasseres enten i samme bygg som den åpne hoveddelen, eller med få meters avstand. Ifølge ekspertgruppen vil dette gjøre det mulig å ta barnet ut av fellesskapet dersom det er nødvendig for å gi det omsorg, beskyttelse eller avverge akutte faresituasjoner.

Ekspertgruppen foreslår at det som et minimum bør være tilrettelagt for tre ulike sikkerhetsnivåer i delen som er atskilt fra hoveddelen:

- sikkerhetsnivå 1 skal være et rom med seng for akutte tilfeller med fare for liv og helse (for eksempel på grunn av rus, selvskading eller alvorlig utagering). Oppholdet skal opphøre straks faren er avverget. Ansatte skal ha adgang til kroppsvisitasjon og kontroll av bag ved begrunnet mistanke, jf. bvl. § 10-8. De skal kunne observere barnet fra et tilstøtende rom.
- sikkerhetsnivå 2 skal innredes som en del med møblert soverom med bad, der det også skal kunne føres tilsyn gjennom vindu.
- sikkerhetsnivå 3 er en selvstendig leilighet med egen inngang, soverom, bad, oppholdsrom og tilgang til kjøkken.¹²

Ekspertgruppen legger til grunn at gjeldende barnevernlov vil gi institusjonen adgang til å etablere de tre sikkerhetsnivåene etter en konkret vurdering av barnets behov, med hjemmel i omsorgsansvaret (bvl. § 10-2), adgangen til å treffe vedtak om inngrep (bvl. § 10-9) og handlingsrommet ved akutte faresituasjoner (bvl. § 10-7).

Risikomomenter ved forslagene

Sivilombudet ser flere utfordringer med ekspertgruppens forslag til etablering av institusjoner med slike sikkerhetsnivå. Forslaget skal innebære at det etableres to boenheter som hver har tre ulike sikkerhetsnivåer og som er fysisk atskilt fra hoveddelen av institusjonen. Formålet med dette er å sikre at inntil to barn kan atskilles fra fellesskapet samtidig.

Atskillelse av barn fra fellesskapet med jevnaldrende kan være svært inngripende, og må praktiseres uten å bryte forbudet i bvl. § 10-5 mot å isolere barn som ledd i omsorg eller behandling.¹³ Isolasjon etter barnevernloven er kun tillatt for å avverge akutte

¹² Sikkerhetsnivåene er gjengitt fra ekspertgruppens rapport, side 257.

¹³ Bvl. § 10-5 ble opphevet ved lov 20. juni 2025 nr. 39 (ikke trådt i kraft per 19. september). Bakgrunnen var at det ble vurdert som unødvendig å presisere forbudet i loven.

faresituasjoner.¹⁴ Begrensninger i bevegelsesfriheten som besluttet etter § 10-9 for å gi barnet forsvarlig omsorg eller behandling kan videre ikke praktiseres på en måte som utgjør isolasjon. I forarbeidene til ny barnevernlov skrev departementet at

«At barnet i en periode oppholder seg i en egen godkjent enhet (for eksempel hus, leilighet eller lignende) innenfor institusjonens område, adskilt fra de andre barna på institusjonsavdelingen, er etter departementets syn ikke i seg selv forbudt isolasjon. Slike tiltak krever en grundig faglig begrunnelse og må være til barnets beste. Det må vurderes konkret om forholdene rundt barnet samlet sett anses som isolasjon, der det blant annet må ses hen til tiltakets varighet, hvilke bevegelsesbegrensninger og begrensninger i kontakt som gjelder for barnet, herunder om barnet kan benytte fellesarealer og omgå andre barn og ansatte på institusjonen som ikke er en del av oppfølgingen av barnet. Institusjonen skal så langt det er forsvarlig legge til rette for at barnet har kontakt med andre, gjennom for eksempel skole, fritidsaktiviteter og besøk. Etter departementet syn vil slike tiltak, under nevnte forutsetninger, ikke anses som ulovlig isolasjon. Departementet understreker i likhet med *Sivilombudsmannen* at institusjonen heller ikke kan ha inntaksrutiner som innebærer at barnet isoleres fra alle barn og ansatte.»¹⁵

Slik sikkerhetstiltakene og den fysiske utformingen av boenhetene er beskrevet i rapporten, er det uklart hvor vidtgående innskrenkninger hvert sikkerhetsnivå skal gi adgang til.

Ombudet har merket seg at ekspertgruppen omtaler at «handlingsrommet i forbindelse med akutte faresituasjoner etter gjeldende bvl. § 10-7» utgjør et av hjemmelsgrunnlagene som kan benyttes ved plassering på disse sikkerhetsnivåene. Det er uklart hva ekspertgruppen sikter til. Ombudet understreker at adgangen til å benytte fysisk makt og isolasjon må være strengt nødvendig for å avverge en akutt fare for skade på barnets eller andre personers liv eller helse eller ved vesentlig skade på eiendom.

Med unntak av sikkerhetsnivå 1, tar ekspertgruppen ikke stilling til hvilken eller hvilke av de nevnte tre bestemmelsene (bvl. §§ 10-2, 10-7 og 10-9) som kan gi hjemmel for rammene som beskrives. Sikkerhetsnivå 2 beskrives med en innredning med soverom, møbler og eget bad, og kan tilsi at opphold der vil kunne pågå over noe tid. Samtidig tilsier rapportens beskrivelse av at ansatte også på nivå 2 skal kunne observere barnet fra et annet rom, at bruksområdet omfatter isolasjon etter bvl. § 10-7. Rapporten beskriver sikkerhetsnivå 3 som en selvstendig leilighet med alle fasiliteter og egen inngang, men det er ikke redegjort nærmere for når barn skal kunne plasseres på dette sikkerhetsnivået og under hvilke betingelser.

Sentrale elementer som tiltakenes varighet, hvilke bevegelsesbegrensninger og begrensninger i kontakt med andre barn som vil kunne gjelde for barnets plassering på sikkerhetsnivå 2 og 3, er ikke utdypet nærmere. Innredningen synes imidlertid å legge til

¹⁴ Bvl. § 10-7. Bestemmelsen ble endret ved lov 20. juni 2025 nr. 39, se ny bvl. § 10-11. Endringene har per 19. september 2025 ikke trådt i kraft.

¹⁵ Prop. 133 L (2020-2021) kapittel 16.1.4.7, s. 323.

rette for langvarige opphold. Å sikre at barn på institusjon har tilgang til sosial kontakt med jevnaldrende er viktig og er også sentralt for å unngå ulovlig bruk av isolasjon. Tilsvarende er det ikke redegjort for hva slags tilgang til fellesarealer og tilrettelegging for skolegang, fritidsaktiviteter og besøk av familier og venner disse barna skal ha under et opphold der.

Funn fra ombudets besøk til barnevernsinstitusjoner har avdekket praksiser der barn og unges bevegelsesfrihet begrenses på måter som utgjør isolasjon og som derfor er ulovlig når det ikke foreligger en akutt faresituasjon.¹⁶ Tidligere uttalelser, blant annet fra Barne- og likestillingsdepartementet, tyder på at enkelte institusjoner har hatt en feilaktig oppfatning av at det er adgang til å benytte isolasjon fra de andre beboerne selv om det ikke foreligger en akutt faresituasjon.¹⁷

Sivilombudets vurdering er at forslagene om utvikling av institusjonstilbud for barn i høy risiko reiser mange spørsmål som hittil er mangelfullt utredet. Det omfatter, men er ikke begrenset til, spørsmålet om hvordan et eventuelt institusjonstilbud med ulike sikkerhetsnivå kan innrettes på en måte som ivaretar hensynet til barnets beste og reduserer risiko for ulovlig isolasjon.

Den samlede risikoen for ulovlig tvangsbruk som dette forslaget reiser, viser behovet for en nærmere vurdering av regelverket for bruk av tvang og makt mot barn, i lys av våre menneskerettslige forpliktelser (se punkt 1.1.). Sivilombudet mener forslagene om rammer for institusjoner for barn i høy risiko, dersom slike skal etableres, bør inngå i barne- og familiedepartementets varslede utredning av et helhetlig lovforslag om adgangen til inngrep i barnevernsinstitusjon.

2. Utvidelse av fengslingsfrist fra to til fire uker for barn og unge

Etter gjeldende rett kan fengslingsfristen for barn ikke overstige to uker, men kan forlenges med inntil to uker av gangen, forutsatt at frihetsberøvelsen ikke utgjør et uforholdsmessig inngrep.¹⁸

Ekspertgruppen anbefaler Justis- og beredskapsdepartementet å vurdere om det bør gis hjemmel for at domstolen i unntakstilfeller kan sette fengslingsfristen i kjennelser om varetekt av barn under 18 år til fire uker (se rapporten kapittel 10.3.5).

Som begrunnelse viser ekspertgruppen til erfaringer om at fengslingsperioden i noen tilfeller oppleves som rigid. Slik ombudet forstår det, bygger forslaget først og fremst på innspill fra Ungdomsenhet vest, som opplever at fornyet prøving hver 14. dag skaper stor usikkerhet hos barnet. Ifølge ekspertgruppen kan det korte tidsperspektivet gjøre det vanskelig å arbeide rehabiliterende og komme i posisjon til endring eller til å hjelpe barnet.

¹⁶ Sivilombudets høringsuttalelse om forslag til ny barnevernlov 22. juli 2019. Se også rapport fra Sivilombudets besøk til Kvammen akuttinstitusjon, 16.-17. januar 2018, side 21.

¹⁷ Barne- og familiedepartementet, Henvendelse om bruk av «skjerming». Brev til Fylkesmannen i Oppland (2000).

¹⁸ Straffeprosessloven § 184 andre ledd jf. § 185 andre ledd og § 170a.

Sivilombudet advarer mot å utvide fristen fra to til fire uker. Etter FNs barnekonvensjon artikkel 37 bokstav b andre punktum skal barn bare fengsles som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Selv om det ikke er en absolutt grense for hvor lenge en varetektsfengsling kan vare, har FNs barnekomité uttrykt bekymring for at barn sitter i varetekt i måneder eller noen ganger år, og at dette utgjør et alvorlig brudd på barnekonvensjonen.¹⁹

Å åpne for at varetektsfengsling i noen saker ikke skal vurderes på nytt hver fjortende dag, men bare én gang hver fjerde uke, øker risikoen for at barn blir sittende for lenge i fengsel. Dette er særlig bekymringsfullt i tilfeller der barn sitter i fengsel hvor det også sitter voksne.²⁰ Det er grunn til å understreke at varetektsfengsling er et straffeprosessuelt tvangsmiddel, og at ivaretagelse av barnets rettssikkerhet er den bærende grunnen for reglene om regelmessig prøving av om vilkårene for videre fengsling er oppfylt. Dersom fornyet prøving hver 14 dag i seg selv bidrar til økt usikkerhet for barnet, er det etter vårt syn naturlig å vurdere andre egnede tiltak for å trygge barnet.

Sivilombudet minner om at varetektsfengsling av barn skal være tvingende nødvendig og at det skal gjøres en forholdsmessighetsvurdering hvor det tas hensyn til barnets situasjon. I løpet av et opphold i fengsel er det mange forhold som kan påvirke hvordan barnet har det, og som er relevant for forholdsmessighetsvurderingen. Hvorvidt en varetektsfengsling er forholdsmessig, bør derfor vurderes hyppig.

Hanne Harlem
sivilombud

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet underskrift.

Likelydende brev er sendt til:

JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENTET

Postboks 8005 Dep.
Postboks 8036 DEP

0030 OSLO
0030 OSLO

¹⁹ FNs barnekomité, generell kommentar nr. 24 om barns rettigheter i rettssystemet for behandling av barn (CRC/C/GC/24, punkt 86).

²⁰ Se blant annet Sivilombudets undersøkelse om barn i Eidsberg fengsel, juni 2024.